

Materiały archiwalne do powojennej historii Dusznik-Zdroju w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim

Wytworzone po 1945 roku archiwalia dotyczące historii Dusznik-Zdroju, znajdujące się w zasobie kamienieckiego Oddziału Archiwum Państwowego we Wrocławiu, są bardzo różnorodne i dotyczą zagadnień o charakterze administracyjnym, społecznym, gospodarczym i politycznym. W niniejszym opracowaniu chciałabym wskazać osobom zainteresowanym powojennymi dziejami Dusznik, w jakich zespołach archiwalnych należy szukać informacji na ten temat, pisząc prace naukowe, ustalając dane jednostkowe czy zajmując się tymi zagadnieniami hobbystycznie.

W celu przybliżenia i systematyzacji wytworzonych po 1945 roku archiwaliów dotyczących historii Dusznik, przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim, przedstawiam dane zebrane w dwóch tabelach: pierwsza dotyczy zespołów archiwalnych, które bezpośrednio wskazują związek z dziejami Dusznik (zawierają w swojej nazwie oznaczenie miejscowości), a druga informuje o zespołach archiwalnych niemających w swojej nazwie określenia „Duszniki-Zdrój” (akta organów administracji szczebla powiatowego i wojewódzkiego, zakładu przemysłowego, banku, dotyczące osiedlenia czy akta wyborcze zawierające treści dotyczące Dusznik).

Wszystkie omawiane dokumenty wytworzone po 1945 roku zostały napisane w języku polskim i nie zostały zmikrofilmowane.

Powojenną administrację Dusznik jako najwcześniejsze dokumentują akta zespołów **Zarząd Miejski w Dusznikach Zdroju powiat kłodzki** z lat 1945–1950 i **Akta gminy Duszniki Zdrój powiat kłodzki** z lat 1945–1954. Pierwszy z nich zawiera dokumenty dotyczące statutu organizacyjnego biura Zarządu Miejskiego, podziału prac, spraw ogólnorganizacyjnych (przepisów i zarządzeń ogólnych), sprawozdań statystycznych i sytuacyjnych, majątku gminy, gospodarki komunalnej, spraw finansowych (budżetów rocznych, sprawozdań rachunkowych, projektów preliminarzy budżetowych). Znajdziemy tu również księgi uchwał Miejskiej Rady Narodowej, księgi protokołów z posiedzeń Miejskiej Rady Narodowej, akta komisji, kontroli, protokoły z posiedzeń Prezydium, opracowania monograficzne oraz statut uzdrowiska.

Tabela 1. Zestawienie zespołów archiwalnych wytworzonych po roku 1945, dotyczących bezpośrednio historii Dusznik, przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim¹

Lp.	Numer zespołu	Nazwa zespołu	Daty skrajne zespołu	Rozmiar zespołu		Pomoce archiwalne
				j.a.	m.b.	
1.	10	Zarząd Miejski w Dusznikach Zdroju powiat kłodzki	1945–1950	48	0,51	inwentarz książkowy, spis roboczy, spis zdawczo-odbiorczy
2.	35	Akta gminy Duszniki Zdrój powiat kłodzki	1945–1954	106	1,71	inwentarz książkowy, spis roboczy, spis zdawczo-odbiorczy
3.	93	Zjednoczenie Hut Szklą Okręgu Dolnego Śląska w Jeleniej Górze – Huty: Batorów, Duszniki, Lasówka, Szczytna Śląska, Polanica	1945–1955	91	1,60	spis roboczy
4.	94	Spółdzielnia Inwalidów „Pokój” w Dusznikach Zdroju powiat kłodzki	1951–1956	27	0,75	spis roboczy
5.	362	Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju	[1949] ¹ 1950–1973 [1974]	162	3,10	inwentarz książkowy (nota informacyjna)
6.	406	Miejska Rada Narodowa w Dusznikach Zdroju	[1965] 1973–1990	78	0,91	spis zdawczo-odbiorczy
7.	407	Urząd Miejski w Dusznikach Zdroju	[1945] 1973–1990 [1998]	273	3,34	spis zdawczo-odbiorczy
8.	410	Komitet Miejski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Dusznikach Zdroju	1975–1989	39	0,39	inwentarz książkowy (nota informacyjna)
9.	793	Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju	[1950] 1968–1977	21	0,20	spis zdawczo-odbiorczy
10.	860	„Uzdrowisko Duszniki” w Dusznikach Zdroju	1945–1973 [1992]	452	2,57	spis zdawczo-odbiorczy
11.	1182	Podstawowa Organizacja Partyjna Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Zakładach Elektrotechniki Motoryzacyjnej w Dusznikach Zdroju	1975–1976	3	0,03	spis zdawczo-odbiorczy
12.	1318	Rada Miejska Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego w Dusznikach Zdroju	[1982] 1983–1988	4	0,04	Inwentarz książkowy (nota informacyjna)
13.	1333	Miejski Komitet Frontu Jedności Narodu w Dusznikach Zdroju	1977–1980	1	0,01	spis zdawczo-odbiorczy

¹ W nawiasach kwadratowych zapisywane są daty dokumentów dotyczących tej samej sprawy, ale wytworzone przed rozpoczęciem lub po zakończeniu działalności danego urzędu czy instytucji.

Podobnie w aktach gminy znajdują się dokumenty o sprawach ogólnooorganizacyjnych (sprawozdania sytuacyjne, protokoły kontroli, okólniki i zarządzenia, plany pracy, sprawozdania, sprawy osobowe członków rady, osadnictwo i repatriacja, ewidencja i kontrola ruchu ludności), ponadto budżetowo-finansowych (budżety, dochody gminne, dochody obce, sprawozdania podatkowe), socjalno-kulturalnych (dotyczące kultury fizycznej i zdrowia oraz organizacji instytucji kultury), dotyczących gospodarki komunalnej (przejmowanie nieruchomości polniemieckich, gospodarka lokalowa, drogi i place publiczne), rolnictwa (wykazy gospodarstw, sprawy produkcji rolnej, klasyfikacja gruntów, deklaracje stanu posiadania gruntów, sprawy podatkowe, protokoły zdawczo-odbiorcze gospodarstw rolnych), przemysłu i handlu, a także protokoły posiedzeń Prezydium i Gminnej Rady Narodowej.

Gminy wiejskie były w tym okresie podstawową jednostką samorządu terytorialnego i najniższą komórką administracji państwowej. Posiadały dwa organy ustrojowe: Gminną Radę Narodową – jako organ stanowiący i kontrolujący oraz Zarząd Gminy – jako organ wykonawczy. Gminna Rada Narodowa swą działalnością obejmowała wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, o ile nie były one wyraźnie zastrzeżone kompetencji władz państwowych². Gminna Rada Narodowa na swym pierwszym posiedzeniu wybierała ze swego grona Prezydium, złożone z przewodniczącego, jego zastępcy i trzech członków. Prezydium między innymi czuwało nad wykonaniem uchwał Gminnej Rady Narodowej, sprawowało kontrolę nad działalnością instytucji, zakładów i urzędów podległych Gminnej Radzie Narodowej, układało porządek obrad, przygotowywało miesięczne sprawozdania z działalności Gminnej Rady Narodowej, przedstawiało wnioski Gminnej Radzie Narodowej w sprawie przyjęcia nowych członków Rady, podejmowało uchwały o pozbawieniu mandatu członka Gminnej Rady Narodowej, przedstawiało Radzie wnioski w sprawie zawieszenia i wykluczenia członka Rady. Organem wykonawczym Gminnej Rady Narodowej był Zarząd Gminny, złożony z wójta, podwójcego i trzech członków Zarządu – wszystkich wybieranych przez Gminną Radę Narodową.

Podstawy prawne funkcjonowania Zarządu Miejskiego w Dusznikach Zdroju oraz Gminnej Rady Narodowej w Dusznikach Zdroju (zawarte w zespole o nazwie: Akta gminy Duszniki Zdrój powiat kłodzki) określają akty prawne z lat 1944 i 1945³. Różne są natomiast daty końcowe ich funkcjonowania, ponieważ dla Zarządu jest to rok 1950, kiedy na mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz.U. RP Nr 114, poz. 130) rozpoczynają

² Kompetencje Gminnej Rady Narodowej określały: art. 33 dekretu o samorządzie terytorialnym, art. 43 ustawy z 1933 roku oraz art. 28 i 29 ustawy o radach narodowych.

³ Ustawa z dnia 11 września 1944 roku o organizacji i zakresie działania rad narodowych (Dz.U. RP Nr 5, poz. 22); dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 listopada 1944 roku o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego (Dz.U. RP Nr 14, poz. 74); dekret z dnia 13 listopada 1945 roku o zarządzie Ziemi Odzyskanych (Dz.U. RP Nr 51, poz. 295).

pracę nowo powołane miejskie rady narodowe, spełniające rolę terenowych organów jednolitej władzy państwowej, a Gminna Rada Narodowa istnieje do roku 1954, kiedy na mocy ustawy z dnia 25 września 1954 roku o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz.U. PRL Nr 43, poz. 191) – w miejsce dotychczasowych gmin i gromad utworzono nowe gromady – jako jednostki podziału administracyjnego wsi.

W ramach akt zespołu archiwalnego **Zjednoczenie Hut Szkła Okręgu Dolnego Śląska w Jeleniej Górze – Huty: Batorów, Duszniki, Lasówka, Szczytna Śląska, Polanica** występują nieliczne materiały dotyczące działalności huty w Dusznikach. Są to głównie bilanse roczne, protokoły zdawczo-odbiorcze i sprawozdania inwestycyjne.

Archiwalia dotyczące historii Dusznik-Zdroju w zasobach kamienieckiego Oddziału Archiwum Państwowego we Wrocławiu to również dokumenty związane z działalnością **Spółdzielni Inwalidów „Pokój” w Dusznikach Zdroju**. Cały zespół liczy niewiele, bo 27 jednostek archiwalnych. Znajdziemy wśród nich: sprawozdania z wykonania planów, protokoły Rady Nadzorczej, bilanse roczne i sprawozdania finansowe, a także dokumentację dotyczącą inwestycji.

Administracja miejscowości należała od 1950 roku do **Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju**, które zostało powołane na mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 roku (Dz.U. Nr 14/1950 r., poz. 130) o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Prezydium stało się organem wykonawczo-zarządzającym Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju, a zadania Rady realizowane były na sesjach, w komisjach Rady oraz na posiedzeniach Prezydium.

Prezydium sprawowało na podległym terenie wszystkie funkcje wykonawcze władzy państwowej, kierowało działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną, obsługiwało bieżącą działalność Rady, przygotowując materiały na sesje, opracowując między innymi projekty budżetu i planu terenowego. Jego pracą kierował przewodniczący. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju podlegało Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kłodzku. Realizacja poszczególnych zadań należała do referatów.

Koniec funkcjonowania Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju określa ustawa z dnia 22 listopada 1973 roku o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz.U. Nr 47/1973 r., poz. 276), na podstawie której rady stały się podstawowymi organami władzy państwowej i ogniwami samorządu społecznego.

Materiały archiwalne wchodzące w skład zespołu tworzą następujące grupy rzeczowe: sprawy organizacyjne Miejskiej Rady Narodowej, protokoły sesji Miejskiej Rady Narodowej, wnioski i postulaty wyborców, ewidencja radnych i skład osobowy komisji Rady, komisje stałe Miejskiej Rady Narodowej, protokoły posiedzeń Prezydium, uchwały Prezydium, protokoły posiedzeń komitetów blokowych, zebrań gromadzkich, plany i sprawozdania z ich realizacji (w tym plany gospodarcze). Ponadto są to: sprawozdawczość statystyczna, skargi i wnioski, monogra-

fie, normy kancelaryjne i archiwalne, ewidencja pieczęci, ewidencja zasobu akt w archiwum zakładowym, kontrole i inspekcje zewnętrzne, ogólne zasady pracy i płac, budżet i jego wykonanie (w tym sprawozdania finansowe z realizacji budżetu), plany perspektywiczne, akta dotyczące ochrony mienia (w tym dokumentacja urzędów komunalnych), opieki nad pomnikami oraz gospodarki gruntami i rolnictwa.

Powyższe materiały archiwalne dostarczają informacji na temat funkcjonowania Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju oraz jej Prezydium, specyfiki funkcjonowania jako miejscowości zdrojowej, koordynowania i kontrolowania działalności podległych jednostek państwowych, spółdzielczych oraz organizacji społecznych. Dokumentacja przedstawia społeczno-gospodarczy rozwój miejscowości: Duszniki-Zdrój, Zieleniec, Dolina, Graniczna, Zielone Ludowe, Podgórze, Wapiennik.

W latach 1973–1990 funkcjonowały: **Urząd Miejski w Dusznikach Zdroju** oraz **Miejska Rada Narodowa w Dusznikach Zdroju**. W skład pierwszego zespołu archiwalnego wchodzi: sprawozdania statystyczne, rejestry gruntów, zarządzenia, dokumentacja dotycząca skarg, planów pracy, kontroli, charakterystyki miasta, Festiwalu Chopinowskiego oraz regulaminy, plany rozwoju, budżety i sprawozdania z ich realizacji, rejestr stowarzyszeń, plany zagospodarowania przestrzennego, ewidencja nieruchomości, gospodarka i obrót nieruchomościami, rejestry pomiarowo-klasyfikacyjne czy akta o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Kolejny zespół zawiera uchwały i protokoły z sesji Miejskiej Rady Narodowej i posiedzeń Prezydium, akta dotyczące wyborów, sprawozdań statystycznych, komisji, planów pracy, regulaminów.

Miejska Rada Narodowa i Urząd Miejski w Dusznikach Zdroju – jako organy przedstawicielskie władzy państwowej i samorządu terytorialnego – rozpoczęły swą działalność na mocy ustawy z dnia 22 listopada 1973 roku o zmianie Konstytucji i zmianie Ustawy o Radach Narodowych (Dz.U. z dnia 27 listopada 1973 r., Nr 47, poz. 275 oraz poz. 276) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z 23 listopada 1973 roku (Dz.U. Nr 47/1973 r., poz. 279). Naczelnik – czyli terenowy organ administracji państwowej, a zarazem organ wykonawczo-zarządzający Miejskiej Rady Narodowej, powoływany przez wojewodę – spełniać miał funkcję organizatorską bieżącego prowadzenia spraw, co było istotne ze względu na sesyjny charakter Rady. Wydawał wewnątrznie obowiązujące akty prawne w formie statutów i regulaminów organizacyjnych podległego mu aparatu pomocniczego w postaci Urzędu Miejskiego, dzielącego się na poszczególne działy.

Miejska Rada Narodowa i Urząd Miejski w Dusznikach Zdroju zakończyły swą działalność w 1990 roku, kiedy weszła w życie ustawa o samorządzie terytorialnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz.U. z 19 marca 1990 r., Nr 16, poz. 95).

Kolejnym omawianym zespołem archiwalnym są akta **Komitetu Miejskiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Dusznikach Zdroju**. Znajdziemy

w nim protokoły konferencji: sprawozdawczej, sprawozdawczo-wyborczej, przedzjazdowej, protokoły plenarnych posiedzeń, posiedzeń egzekutywy, protokoły narad aktywu pierwszych sekretarzy podstawowych organizacji partyjnych oraz sprawozdawczość z działalności komisji rewizyjnej, protokoły posiedzeń komisji kontroli partyjnej i sprawozdania statystyczne.

Dokumenty dotyczące działalności **Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju** reprezentuje w zasobie kamienieckiego Oddziału niewiele, bo 21 jednostek archiwalnych z lat 1950–1977. Zawierają one jednak wiele cennych informacji o organizacji i funkcjonowaniu Muzeum w tym okresie. Są to następujące grupy jednostek: posiedzenia Rady Muzealnej, dokumentacja zjazdów, konferencji dotyczących organizacji Muzeum i remontu budynku papierni, plany pracy, sprawozdawczość z działalności, dokumentacja wystaw stałych i czasowych, wycinki prasowe i wydawnictwa muzealne, kontakty zagraniczne, kontrole, inwentaryzacje.

Wieloletnią działalność „**Uzdrowiska Duszniki**” w **Dusznikach Zdroju** z okresu od 1945 do 1973 roku dokumentują 452 jednostki akt. Zespół tworzą: statut, akta organizacyjne, akta dotyczące kontroli, zarządzenia, regulaminy, plany techniczno-ekonomiczno-finansowe, plany rozwoju, bilanse roczne, działalność usługowa, ruch kuracjuszy, analizy gospodarcze, akta dotyczące organizacji festiwalu Chopinowskich, eksploatacji źródeł, a także akta osobowe byłych pracowników zatrudnionych w latach 1945–1962.

Akta dotyczące aktywizacji politycznej i społecznej mieszkańców znajdują się w zespole o nazwie **Podstawowa Organizacja Partyjna Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Zakładach Elektrotechniki Motoryzacyjnej w Dusznikach Zdroju**. Występują tu jednak tylko protokoły zebrań i posiedzeń z lat 1975–1976.

Podobnie nieliczne są dokumenty **Rady Miejskiej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego w Dusznikach Zdroju** z lat 1982–1988 (protokoły posiedzeń Rady, Prezydium, wykaz i skład osobowy komisji problemowych, miejski program wyborczy miasta Duszniki Zdrój na lata 1984–1988) oraz **Miejskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu w Dusznikach Zdroju** z lat 1977–1980, które dotyczą protokołów z zebrań Komitetu i planów pracy.

Poszukując informacji do powojennej historii Dusznik-Zdroju w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim, należy zwrócić uwagę również na zespoły archiwalne, które nie mają w swojej nazwie określenia „Duszniki-Zdrój”. Są to akta organów administracji szczebla powiatowego i wojewódzkiego, zakładu przemysłowego, banku, dotyczące osiedlenia czy akta wyborcze, które również zawierają treści dotyczące omawianej miejscowości. Poniżej przedstawiam charakterystykę wspomnianych zespołów, ze wskazaniem na zawarte w nich materiały archiwalne dotyczące Dusznik.

Tabela 2. Zestawienie zespołów archiwalnych wytworzonych po roku 1945, które nie mają w swojej nazwie określenia „Duszniki-Zdrój” (akta organów administracji szczebla powiatowego i wojewódzkiego, zakładu przemysłowego, banku, dotyczące osiedlenia czy akta wyborcze, zawierające treści dotyczące Dusznik), przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Żąbkowickim

Lp.	Numer zespołu	Nazwa zespołu	Daty skrajne zespołu	Rozmiar zespołu		Pomoce archiwalne
				j.a.	m.b.	
1.	1	Starostwo Powiatowe w Kłodzku	1945–1950 [1986]	1021	12,25	inwentarz książkowy, spis roboczy, spis zdawczo-odbiorczy
2.	4	Powiatowa Rada Narodowa w Kłodzku	1945–1950	381	2,60	spis roboczy
3.	7	Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urząd Powiatowy w Kłodzku	[1945] 1950–1975 [1990]	1500	32,84	inwentarz książkowy, spis zdawczo-odbiorczy
4.	478	Głucholańskie Zakłady Papiernicze Fabryka Celulozy i Papieru w Bardzie powiat żąbkowicki	1945–1951	28	0,46	spis zdawczo-odbiorczy
5.	537	Urząd Rejonowy Rządowej Administracji Ogólnej w Kłodzku	[1989] 1990–1998 [2004]	477	9,35	spis zdawczo-odbiorczy
6.	757	Urząd Wojewódzki w Wałbrzychu	[1951] 1975–1998 [1999]	2318	39,93	spis zdawczo-odbiorczy
7.	792	Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Wałbrzychu	[1975] 1989–1998	482	10,66	inwentarz książkowy (nota informacyjna), spis zdawczo-odbiorczy
8.	1153	Zbiór akt osiedleńczych powiatu kłodzkiego	1945–1975 [2004]	6243	31,10	spis zdawczo-odbiorczy indeks osobowy

W ramach akt zespołu **Starostwo Powiatowe w Kłodzku** Dusznik dotyczą dokumenty w sprawach obywatelstwa, stwierdzenia polskiej przynależności narodowej ludności autochtonicznej, repatriacji Niemców (deklaracje rejestracyjne Niemców w ramach akcji repatriacyjnej miasta Duszniki – sygn. 140, wykazy Niemców zamieszkałych w powiecie – cudzoziemców), klubu sportowego „Pogoń” w Dusznikach Zdroju (sygn. 108), sprawozdań sytuacyjnych. Są to również: karty ewidencji gospodarstw rolnych z Dusznik, komisji wnioskowej (w tym gromady Złotno, gmina Duszniki), akta osadnictwa miejskiego w Dusznikach, opisy gospodarstw, protokoły przekazania gospodarstw (w tym gromada Zieleniec), sprawy osadnictwa wiejskiego gromad należących do miasta, wnioski o przyznanie prawa własności (gromada Zieleniec), przydział obiektów rolnych (miasto Duszniki i gromada Zieleniec). Ponadto materiały archiwalne o sygnaturach: 511–539 dotyczą:

- Domu Wypoczynkowego „Piastów Gród” w Dusznikach;
- Wodociągów i Kanalizacji w Dusznikach;
- Domu Wypoczynkowego „Cichy Zakątek” w Dusznikach;

- Domu Małych Dzieci w Dusznikach;
- domów wypoczynkowych: „Halina”, „Lech”, „Lena”, „Małgosia”, „Marida”, „Różanka”, „Szarotka”, „Strzecha Powstańców”, „Warszawianka”, „Włókniarz”, „Ustronie”, „Wandeczka”, „Zdobycz Robotnicza”, „Wrzos”, „Zakopianka” w Dusznikach;
- mostu w Dusznikach;
- Państwowego Uzdrawiska Duszniki Zdrój;
- Domu Wczasowego „Łodzianka” i „Nasz Dom” w Dusznikach Zdroju;
- Pijalni „Pieniawa Chopina” (Hala sportowa) w Dusznikach Zdroju;
- Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej w Dusznikach Zdroju;
- Centralnego Ośrodka Narciarskiego w Zieleńcu.

W zespole **Powiatowa Rada Narodowa w Kłodzku** również znajdziemy informacje z lat 1945–1949 o Dusznikach. Dotyczą one na przykład: Miejskiej Szkoły Zawodowej w Dusznikach Zdroju (wyposażenie w sprzęt szkolny), budżetu miasta, rocznych sprawozdań rachunkowych, Powiatowego Związku Samorządowego Gminy Duszniki, budżetu dodatkowego i rocznych sprawozdań rachunkowych: Zarządu Nieruchomości Miejskich, Lasów Miejskich, Wodociągów i Kanalizacji, Zakładu Oczyszczania Miasta, Ośrodka Zdrowia. Są to ponadto: preliminarz kanalizacyjno-wodociągowy miasta Duszniki Zdrój, Zakładu Oczyszczania Miasta, projekt planu finansowo-gospodarczego Zarządu Nieruchomości.

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urząd Powiatowy w Kłodzku były organami wyższego szczebla dla Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dusznikach-Zdroju. W związku z tym znajdziemy w zespole akta dotyczące działalności rad narodowych niższego szczebla z terenu powiatu, w tym: zawieszenia (brak prawomocności) uchwał rad narodowych niższego szczebla, plany pracy organów kolegialnych, sprawozdania opisowe i dane statystyczne, rzeczowy wykaz akt, organizacja prezydiów, sprawozdania z działalności prezydiów oraz protokoły narad kierownictwa Urzędu Powiatowego z kierownikami wydziałów Urzędu Powiatowego oraz naczelnikami urzędów miast i gmin z terenu powiatu, zapotrzebowanie i wykorzystanie etatów (wykazy, statystyka), informacje o liczbie etatów i funduszu płac, sprawy administracyjno-personalne (obsada osobowa prezydiów rad narodowych niższego szczebla), obwieszczenia wyborcze – wybory do powiatowej rady narodowej i rad narodowych niższego szczebla z terenu powiatu (z roku 1957, 1961, 1965, 1973), kwestionariusze radnych rad narodowych niższego szczebla z terenu powiatu. Ponadto akta dotyczące podziału administracyjnego powiatu (w tym mapa powiatu: sygn. 279–283), decentralizacji władzy – przekazywanie kompetencji radom narodowym niższego szczebla, danych statystycznych o rozwoju społeczno-gospodarczym miast i gmin powiatu kłodzkiego, kontroli i inspekcji w jednostkach podległych i nadzorowanych, zatrudnienia w gospodarce uspołecznionej według działów gospodarki narodowej na terenie powiatu w roku 1974, kontroli finanso-

wych w jednostkach podległych i nadzorowanych, spraw finansowych powiatu, oświaty – sprawozdania statystyczne dotyczące działalności szkół podstawowych i ponadpodstawowych, sprawozdania z działalności jednostek podległych i nadzorowanych w zakresie wykonania planu gospodarczego na rok 1964 czy sprawozdania statystyczne z zakresu kultury fizycznej i turystyki. Ponadto dokumenty dotyczące miasta Duszniki jako składowej powiatu kłodzkiego: plany gospodarcze powiatu, poświadczenie obywatelstwa, decyzje o ustaleniu-odtworzeniu treści akt stanu cywilnego, sprawozdania z realizacji obowiązkowych dostaw (wydział skupu), finanse, służba zdrowia, decyzje lokalizacji szczegółowej.

Część materiałów archiwalnych bezpośrednio dotyczy Dusznik-Zdroju. Są to na przykład:

- materiały monograficzne do opracowania perspektywicznego kierunku rozwoju miasta Duszniki-Zdrój (sygn. 399, 1964 rok);
- karty informacyjne miasta Duszniki-Zdrój (sygn. 400, 1968 rok);
- inwestycje budowlane: decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji dla miasta Duszniki-Zdrój (sygn. 405, 411, lata 1964, 1966–1975);
- działania w zakresie rozwoju bazy turystycznej powiatu, w tym: utworzenie i działalność Rady Programowej „Zieleniec 80” oraz plan zagospodarowania Zielenieca do roku 1990 (sygn. 651, lata 1972–1973);
- akta stowarzyszenia: Ochotnicza Straż Pożarna przy Zakładach Elektrotechniki Motoryzacyjnej w Dusznikach Zdroju (sygn. 699, lata 1949–1970);
- akta stowarzyszenia: Terenowy Klub Sportowy „Pogoń” w Dusznikach Zdroju (sygn. 700–701, lata 1957–1974);
- akta stowarzyszenia: Związek Inwalidów Wojennych Oddział w Dusznikach Zdroju (sygn. 702, lata 1960–1975);
- akta stowarzyszeń: Terenowe Ognisko Krzewienia Kultury Fizycznej w Dusznikach Zdroju, Narciarski Klub Sportowy „Start” w Dusznikach Zdroju (sygn. 706, lata 1958–1974);
- akta statutowe i sprawozdania z działalności spółdzielni produkcyjnych – Rolnicze Zrzeszenie Spółdzielcze im. „Wojska Polskiego” w Zieleniecu;
- akta dotyczące likwidacji cmentarzy – decyzje, w tym dokumentacja dotycząca cmentarza polowego w Dusznikach Zdroju (sygn. 916, lata 1974–1975);
- miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego obszaru Zieleniec miasta Duszniki Zdrój (sygn. 1026, 1027, lata 1969–1972);
- akta dotyczące wymiany gruntów i pomiarów rolnych (rejestr pomiarowo-klasyfikacyjny) wieś Dolina, gromada Duszniki Zdrój (sygn. 2/10, 11, lata 1954–1957);
- gospodarka i obrót nieruchomościami – przekazywanie gruntów i nieruchomości w zarząd, sprzedaż, dzierżawę – Rejon Dróg Publicznych w Dusznikach Zdroju (sygn. 6/1, lata 1966–1990);
- przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności z terenu Dusznik Zdroju (sygn. 3/1–17 i 4/1–13, lata 1946–1975).

Kwerenda dotycząca powojennej historii Dusznik prowadzi także do akt zespołu **Gluchołaskie Zakłady Papiernicze Fabryka Celulozy i Papieru w Bardzie**, gdzie znajdziemy informacje dotyczące fabryki w Dusznikach Zdroju (w tym: opis techniczny, historia i plany).

W ramach akt **Urzędu Rejonowego Rządowej Administracji Ogólnej w Kłodzku** znajdują się natomiast – w odniesieniu do Dusznik – dokumenty przekazywania w zarząd gruntów i nieruchomości (w tym: Dolnośląskich Zakładów Graficznych w Dusznikach Zdroju z lat 1976–1994, Zakładów Elektrotechniki Motoryzacyjnej w Dusznikach Zdroju z lat 1992–1994, Huty Szkła „Sudety” w Dusznikach Zdroju z lat 1992–1993). Ponadto są tu także pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza (Zespół Uzdrawisk Kłodzkich – Sanatorium „Moniuszko” w Dusznikach Zdroju) oraz kotłowni zlokalizowanych w Dusznikach Zdroju, projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach Zdroju (1994–2006) czy ewidencji gruntów gminy Kłodzko – miasto Duszniki Zdrój z lat 1991–1993.

W skład materiałów archiwalnych **Urzędu Wojewódzkiego w Wałbrzychu** również wchodzi dokumenty dotyczące Dusznik-Zdroju. Są to:

- decyzje lokalizacyjne o znaczeniu wojewódzkim i krajowym dotyczące Dusznik-Zdroju, opinie i decyzje lokalizacji szczegółowych: promenada (1980), zaopatrzenie w wodę (1980–1981), rozbudowa szkoły podstawowej (1984–1987), kolektor sanitarny Duszniki-Polanica (1986–1987);
- protokoły z narad wojewody z naczelnikami urzędów miast i gmin;
- nadzór nad stowarzyszeniami;
- protokoły z kontroli jednostek podległych, zalecenia i ich realizacja – Duszniki-Zdrój (1976–1988);
- informacje dotyczące charakterystyki miasta Duszniki-Zdrój (1975–1977);
- sprawozdania z wykonania planu społeczno-gospodarczego i budżetu jednostek podległych;
- prywatyzacja Zakładów Elektrotechniki Motoryzacyjnej „Polmo” w Dusznikach-Zdroju (1993–1997);
- plany pracy jednostek podporządkowanych;
- współpraca Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu z różnymi urzędami i instytucjami w sprawie powołania Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju oraz współpraca z Muzeum (1964–1988).

Wnikliwe rozpoznanie materiałów archiwalnych zawierających informacje o historii Dusznik doprowadza również do zespołu **Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Wałbrzychu**, gdzie znajduje się dokumentacja dotycząca przekazywania majątku do utworzonych Oddziałów Banku Zachodniego, plany rzeczowo-finansowe działalności Ośrodka Wypoczynkowego w Dusznikach Zdroju na lata 1989–1990, ocena działalności Ośrodka za lata 1988–1989 i dokumentacja prawna Ośrodka Wypoczynkowego w Dusznikach Zdroju.

Niezwykle ciekawym źródłem historycznym, które dotyczy powojennego osadnictwa, są zbiory akt osiedleńczych. Dla Dusznik znajdziemy informacje w zespole o nazwie **Zbiór akt osiedleńczych powiatu kłodzkiego**. Zawiera on teczki osadników ułożone w ramach danej miejscowości alfabetycznie według nazw ulic i narastająco według numerów nieruchomości. Dodatkowo zbiory akt osiedleńczych (w zasobie kamienieckiego Oddziału Archiwum Państwowego we Wrocławiu występuje sześć tego typu zespołów) zawierają indeksy osobowe dla łatwiejszej identyfikacji poszczególnych osadników.

Nie można pominąć również akt o tematyce wyborczej, które licznie reprezentowane są w zasobie kamienieckiego Oddziału. Podzielone są według rodzaju wyborów, dlatego badacz zainteresowany historią polityczną miejscowości Duszniki-Zdrój powinien wykonać kwerendę w dwudziestu dwóch wymienionych poniżej zespołach archiwalnych:

- numer zespołu 78, Powiatowe komisje wyborcze z powiatu kłodzkiego, z lat 1954–1973,
- numer zespołu 626, Wojewódzka Komisja Wyborcza w Wałbrzychu – wybory do Sejmu i Senatu RP, rok 1991,
- numer zespołu 627, Wojewódzka Komisja Wyborcza w Wałbrzychu – wybory do Sejmu i Senatu RP, rok 1993, z lat 1993–1997,
- numer zespołu 629, Wojewódzka Komisja Wyborcza w Wałbrzychu – wybory Prezydenta RP, rok 1990,
- numer zespołu 630, Wojewódzka Komisja Wyborcza w Wałbrzychu – wybory Prezydenta RP, rok 1995,
- numer zespołu 632, Wojewódzkie Biuro Wyborcze w Wałbrzychu – wybory samorządowe do rad gmin, rok 1990, z lat 1990–1994,
- numer zespołu 633, Wojewódzkie Biuro Wyborcze w Wałbrzychu – wybory samorządowe do rad gmin, rok 1994, z lat 1994–1998,
- numer zespołu 641, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – referendum konstytucyjne, rok 1997,
- numer zespołu 642, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – referendum uwłaszczeniowe, rok 1996, z lat 1996–1997,
- numer zespołu 643, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory samorządowe do rad gmin, rok 1998, z lat 1998–2002,
- numer zespołu 644, Wojewódzkie Biuro Wyborcze w Wałbrzychu – referendum gminne, z lat 1992–1997,
- numer zespołu 1155, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory uzupełniające do Senatu RP, rok 2003,
- numer zespołu 1156, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do Parlamentu Europejskiego, rok 2004,
- numer zespołu 1157, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory Prezydenta RP, rok 2000,

- numer zespołu 1305, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do Sejmu i Senatu RP, rok 2001,
- numer zespołu 1314, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do organów samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, rok 2002, z lat [2000] 2002–2005,
- numer zespołu 1388, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – referendum ogólnokrajowe, rok 2003,
- numer zespołu 1390, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do Parlamentu Europejskiego, rok 2009,
- numer zespołu 1427, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory Prezydenta RP, rok 2005,
- numer zespołu 1428, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do Sejmu i Senatu RP, rok 2005, z lat 2005–2007,
- numer zespołu 1429, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do Sejmu i Senatu RP, rok 2007,
- numer zespołu 1433, Krajowe Biuro Wyborcze Delegatura Wojewódzka w Wałbrzychu – wybory do organów samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, rok 2006, z lat 2006–2008.

W dwóch artykułach – niniejszym i opublikowanym w ósmym tomie „Rocznika Muzeum Papiernictwa”, wydanym w 2014 roku, pt. *Źródła archiwalne do historii miasta Duszniki-Zdrój do 1945 roku w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim* – przedstawiłam osobom zainteresowanym historią Dusznik-Zdroju zakres materiałów archiwalnych przechowywanych w zasobie kamienieckiego Oddziału Archiwum Państwowego we Wrocławiu. Szerokie spektrum zagadnień reprezentowanych w omówionych zespołach archiwalnych może posłużyć do dalszych badań nad historią miejscowości i jej mieszkańców. Przeprowadzona analiza źródeł ma ułatwić dotarcie do dokumentów i zachęcić do przeprowadzenia własnych kwerend archiwalnych.

Słowa kluczowe: materiały archiwalne, archiwum państwowe, zespół archiwalny, kwerenda archiwalna, inwentarz, spis zdawczo-odbiorczy.

**Archival materials for post-war history
of Duszniki-Zdrój in the collection of the National Archives in Wrocław
Division in Kamieniec Ząbkowicki**

Summary

The archives regarding the history of Duszniki-Zdrój, created upon 1945 in the collection of the Kamieniec Division of the National Archives in Wrocław, are very diversified and regard issues of administrative, social, economic or political nature. The article points out to those interested in the post-war history of Duszniki in what archival collections information must be looked for when writing scientific papers, establishing unit data or in pursue of hobbies.

For the purpose of promotion and systematisation of the archives created after 1945 regarding the history of Duszniki, stored in the National Archives in Wrocław, Division in Kamieniec Ząbkowicki, the information on them has been presented in two aspects: the first one regards archival collections which indicate in a direct manner the connection with history of Duszniki (they include designation of the town in their name), and the other – informs on the archival collections that do not include the term “Duszniki-Zdrój” in their name (records of bodies of powiat and voivodship administration levels, industrial plant, bank, regarding a housing estate or electoral records, with contents regarding Duszniki).

Along with the article published in the 8th volume of the Paper Mill Museum Year Book in Duszniki Zdrój, issued in 2014, entitled: „Źródła archiwalne do historii miasta Duszniki-Zdrój do 1945 roku w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Ząbkowickim” [“Archival Sources for History of Duszniki-Zdrój up to 1945 in the Collection of the National Archives in Wrocław, Division in Kamieniec Ząbkowicki”], the entire scope of archival materials regarding the history of the town and stored in the resources of the Kamieniec Division of the National Archives has been presented. The objective of the conducted analysis of sources is reaching documents and encouragement for own archival queries.

Key words: archive materials, state archive, archives, archive query, catalogue, handover list.

Translation Witold Walecki

**Archivmaterialien zur Nachkriegsgeschichte von
Duszniki-Zdrój in den Beständen des Staatsarchivs in Wrocław
Abteilung in Kamieniec Ząbkowicki**

Zusammenfassung

Die Archivalien zur Geschichte von Duszniki-Zdrój, die nach 1945 in den Beständen der Abteilung des Staatsarchivs Wrocław in Kamieniec Ząbkowicki angelegt werden, sind sehr breit gefächert und betreffen administrative, gesellschaftliche, wirtschaftliche oder auch politische Aspekte. Der Artikel zeigt all jenen, die sich für die Nachkriegsgeschichte von Duszniki-Zdrój interessieren, in welchen Archiven Informationen zu diesem Thema zu finden sind – gleich ob, man eine wissenschaftliche Arbeit schreibt, personenbezogene Daten feststellen möchte oder nur seinem Hobby nachgeht.

Um die nach 1945 geschaffenen Archivalien über die Geschichte von Duszniki-Zdrój dem Leser näher zu bringen und zu systematisieren, werden die im Staatsarchiv in Wrocław – Abteilung in Kamieniec Ząbkowicki aufbewahrten Bestände unter zwei Aspekten dargestellt: der erste betrifft die Archivalien, welche einen direkten Bezug mit der Geschichte von Duszniki-Zdrój aufweisen (diese enthalten in den Kennzeichnungen Ortsangaben), der zweite informiert über Archivalia, in deren Beständen der Name Duszniki-Zdrój nicht vorkommt (Akten von Organen auf Kreis- oder Woiwodschaftsebene, Industriebetriebe, Banken, Besiedlungsdokumente oder auch Wahlunterlagen, in welchen es um Duszniki-Zdrój geht).

Zusammen mit dem in Band VIII: Jahrbuch des Papiermuseums in Duszniki-Zdrój 2014 veröffentlichten Artikel „Archivale Quellen zur Geschichte der Stadt Duszniki-Zdrój bis 1945 in den Beständen des Staatsarchivs in Wrocław – Abteilung in Kamieniec Ząbkowicki“ wird der gesamte Bereich der archivalen Materialien über die Geschichte der Stadt dargestellt, wie er in den Beständen der Abteilung des Staatsarchivs in Kamieniec Ząbkowicki zugänglich ist. Die Analyse der Quellen setzt sich das Ziel, den Zugang zu Materialien zu erleichtern und dazu anzuregen, eigene Nachforschungen in dem Archiven anzustellen.

Schlüsselbegriffe: Archivmaterialien, Staatliches Archiv, Archivbestand, Archivierungsabfrage, Verzeichnis, Übergabeliste.

Übersetzt von Alexander Alisch

**Archivní materiály k poválečné historii
Dusznik-Zdroje ve fondech Státního archivu ve Wroclawi
pobočka v Kamieńcu Żąbkowickim**

Shrnutí

Archiválie týkající se historie Dusznik-Zdroje, které vznikly po roce 1945 ve fondu kamienecké pobočky Státního archivu ve Wroclawi, jsou velmi různorodé a týkají se otázek správních, sociálních, hospodářské nebo politické povahy. Článek ukazuje lidem zájímavým se o poválečnou historii Dusznik, v jakých archivních souborech mají hledat informace na toto téma za účelem psaní vědeckých prací nebo ověřování jednotlivých údajů.

Aby bylo možné přiblížit a systematizovat archiválie vzniklé po roce 1945 související s historií Dusznik, které jsou uchovávány ve fondech Státního archivu ve Wroclawi pobočka v Kamieńcu Żąbkowickim, byly informace o nich představeny ze dvou hledisek: první se týká archivních souborů, které přímo ukazují souvislost s historií Dusznik (ve svém názvu mají označení obce), a druhé informuje o archivních souborech, které ve svém názvu nemají označení „Duszniki-Zdrój“ (spisy správních orgánů na úrovni okresu a vojvodství, průmyslového závodu, banky, týkající se osídlení, nebo volební spisy s obsahem týkajícím se Dusznik).

Společně s článkem, který byl publikován v VIII. svazku Ročenky Muzea papírenství v Dusznikach-Zdroji, vydaným v roce 2014 s názvem: „Archivní prameny k historii města Duszniki-Zdrój do roku 1945 ve fondu Státního archivu ve Wroclawi pobočka v Kamieńcu Żąbkowickim“, byl představen celý rozsah archivních materiálů týkajících se historie obce, uchovávaných ve fondech kamienecké pobočky Státního archivu. Cílem provedené analýzy pramenů je usnadnit přístup k dokumentům a pobídnout k provedení vlastních archivních reseršů.

Klíčová slova: archiválie, státní archiv, archivní soubor, archivní výzkum, inventář, protokol o předání a převzetí.

Překlad Otmar Robosz